



Çizim: Zeynep Dağgüden

# CHARLES DICKENS KİTAPLARI NEDEN KLASİK?

İrem Uzunhasanoğlu

Oliver'ın başına gelenleri. Hikâyenin mübalağa edilmiş hiçbir yanı yoktur, çünkü o dönem Londra'sında beş yaşına gelmeden ölme oranı yüzde elliye aşmış, yaşam süresi ise yirmi ikiye kadar düşmüştür. Alt tabaka insanları beslenme bozukluğu, açlık ve pislikten ortaya çıkan hastalıklardan ölmektedir, tuvalet kullanımını yaygın değil ve şehrin yoksul semtlerinde hava kirliliği en üst düzeydedir. İnsanlar bu pislik, mikrop, koku ve sefaletin içerisinde yaşarken Dickens okurları hâlâ tüm bunları yazarın uydurduğunu sanmaktadır. Charles Dickens küçük bir çocukken, babası ve aile bireylerinin hapse atıldığı dönem çektiği yoksulluk onu başarıya götürmüş ve birçok yazar aynı temayı işlerken isminden en çok bahsettiren Dickens olmuştur.

Charles Dickens ölümsüz karakteri Oliver Twist'i yaratırken kurmaca yapmasına gerek kalmadan Victoria Dönemi İngiltere'sini tüm çıplaklığıyla anlatmıştı. Yazdığı ölümsüz eserleriyle bir dönemin fotoğrafını öyle iyi çekmişti ki ölümünün ardından tam 146 yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ en çok okunan ve okutulan romancılardan biri olmaya devam etti. Peki, neydi Charles Dickens'ın ele alıp ışık tuttuğu konular, gelin biraz daha yakından inceleyelim.

## 1. Yoksulluk ve yoksulluğun farkındalığı:

Dickens'in neredeyse tüm romanlarına yayılmış yoksulluk ve fakirlik temaları, İngilizcede yazarın ismiyle birleştirilmiş ve 'Dickensian Poverty' yani 'Dickens yoksulluğu' olarak kullanılmaktadır. Dickens yoksulluğu, toplumun en dibindeki insanları tanımlamak ve artık 'kabul edilemez' bir yoksulluk seviyesini belirtmek için kullanılır. Charles Dickens ilk eseri 'Bay Pickwick'in Maceraları'ndan başlayarak yazdığı 15 romanın tamamında halledemediği ve hazmedemediği bir mesele olarak sefaleti, açlığı, yoksulluğu irdeler durur. Ölümsüz karakter Oliver Twist'in kaldığı 'yoksullar evi'nde bir çocuğun yanında yatan arkadaşını yemek istediğini söylemesi üzerine çocuklar arasında sözcü olarak seçilen Oliver sadece bir tabak daha çorba istediği için fena halde tartaklanır, ıslak sopa ile dövülür, karanlık hücreye kapatılır ve ardından bir duvar ilanıyla satışa çıkarılır. Bu hikâye ilk kez yayımlandığında insanlar bir masal okur gibi okurlar talihsiz

## 2. Yoksulluk Kanununun işlevsizliği ve 'Workhouse' sisteminin acımasızlığı

Workhouse Sistemi İngiltere'nin yıllar boyu en çok eleştirilmiş sistemlerinden biridir. Tüm yoksulları bir yerde toplayıp, karın tokluğuna ağır işlerde çalıştırmayı öngören bir 'yoksullar evi' projesidir. Farklı çevirilerde 'Düşkünler evi' veya 'gücsüzler evi' olarak bahsi geçer. 'Yeni Fakirlik Yasası' adı altında çıkartılan bir kanunla açlık sınırındaki tüm yoksullar ve kimsesizler bir çatı altında toplanır ve bütün gün bir dilim ekmek ve bir tas çorba karşılığında en ağır işlerde çalıştırılırlar. Çocuklar ip, urgan düğümleme, daha büyükler ise kaya kırma gibi yoğun fiziksel güç isteyen işlerde çalışırlar. Kadın, erkek ve çocuklar birbirlerinden ayrı tutulur. 1800'lerin başında İngiltere'de uygulanan bu sistem, yıllar sonrasında Nazi Almanya'sındaki Çalışma Kampları fikrinin de tohumunu atacaktır. Dickens ise insanların ağır işler karşılığı, dövülerek ve kötü şartlar altında çalıştırıldığı bir çok romanında işler. İnsanların yoksul oldukları için cezalandırıldığı bu sistemi bir türlü hazmedemediği için yazar durur.

## 3. Çocukların kötüye kullanılması

Dickens'in yaza yaza bir türlü hafifletemediği konulardan bir diğeri de çocukların kötüye kullanılmasıdır. Oliver Twist'in ölümsüz karakterlerinden Mr Bumble yoksullar evinin başındaki gaddar müdürdür. Daha sonra hırsızlık yapmak üzere çocukları çalıştıran

nemrut karakter Fagin ise İngiliz Edebiyatı'nın ender kötü karakterlerinden biridir. Oliver Twist, çocuk işçilerin sömürülmesine karşı Dickens'ın manifestosudur. Bu manifesto Nicholas Nickleby'de de devam eder. Kötü beslenmeden ve açlıktan ölen çocukların anlatıldığı Dotheboys Hall'un tek gözlü gaddar müdürü yatılı okulda kalmak zorunda olan oğlan çocuklarını mütemadiyen aç bırakır, döver ve kırbaçlar. Charles Dickens'ın hayatını konu alan 'Görünmez Kadın' filminin bir sahnesinde Dickens, bir Şilin karşılığı onunla yatmayı teklif eden küçük bir kıza 'Ben sana beş Şilin vereyim ve sen de evine git.' der. Toplumun kanayan yarasını her fırsatta yazar durur.

#### 4. Eğitim sisteminin çürümüşlüğü

Charles Dickens, kendi de on çocuk sahibi bir yazardır. Çocukları önemser, onların geleceğini güzelleştirmek için elinden geleni yapar. 'Zor Zamanlar' ve 'Müşterek Dostumuz' romanlarında eğitim hakkı elinden alınan veya kötü koşullarda eğitim görmek zorunda kalan çocukları anlatır. Yazarlık mesleğinden önce gazeteci olduğu için araştırma yönünü en iyi şekilde kullanarak bu okulları dolaşır ve çürümüş olan şeyleri tek tek ayyuka çıkarır.

#### 5. Sanayi Devrimi sonrası çekilen sefalet ve ezilen işçi sınıfı

Charles Dickens'ın neredeyse tüm romanlarında işlediği konulardan biri de Sanayi Devrimi'dir. Sanayileşmenin gücüyle İngiltere beş kıtaya yayılır ve ismi 'üzerinde güneş batmayan imparatorluk' olarak kalır. Oysa tüm bu gücün altında ezilmiş işçi sınıfı ve kötü koşullarda çalıştırılan fakir halk tüm heybetiyle göz kırpmaktadır dünyaya. Kapitalist düzene ayak uydurmaya çalışan bir ülke vardır artık. İnsan ilişkilerini ekonomik durumlar belirler ve sınıfsal farklılıklardan kötü kokular yükselmektedir. Yaşlı zengin Bay Pikvik Londra'nın fakir mahallelerinde gezintiye çıkar. Bay Pikvik'in Maceraları tefrika edildikçe okurlar bunlara inanamazlar. Sanayi devrimi sonrası fakirleşince Londra'ya göç eden halkın yaşadıklarının yanı sıra kapitalist düzenin insanlara yerleştiği oburluk ve bencilik gibi temalar neredeyse tüm romanlarında insan kılığına bürünüp karşımıza çıkar.

#### 6. Kötü yönetilen ülke ve Adaletsizlik

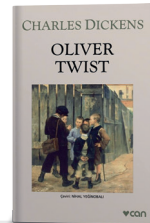
Charles Dickens hayata bir fabrikada çalışarak başlar, çünkü küçük yaşta ailesi borçlarını ödeyemediği için hapse atılmıştır. Kimsesizler yurdunda geçirdiği bir dönem David Copperfield'da çok net görürüz. On yedi yaşında bir avukatın yanında çalışmaya başlayan Dickens, hemen ardından gazetecilik yapmaya başlar, yirmili yaşlara ulaştığında -yazılarının çoğunu mahlasla yayımlayan- çok ünlü bir gazeteci olmuştur bile. İlk romanı Bay Pickwick'in Maceraları'nın yayımlandığı sene 18 yaşındaki Kraliçe Victoria da tahta çıkmıştır.

Charles Dickens, yazdığı on beş roman, onlarca makale ve öyküsünde toplumu eleştirmesine rağmen yaşamı boyunca Kraliçe Victoria tarafından çok sevilmiş ve severek okunmuştur. Oysa Dickens adaletsizlik, eşitsizlik, kötü yönetilen devlet sonucu insanların aç kalmaları, hızlı sanayileşme ve kentleşme sonucu ortaya çıkan tüm çarpıklıklar, sosyal vicdan hesaplaşmalarını hep kötü yönetilmeye bağlar. 'Kasvetli Ev' romanında yönetimin beceriksizliğini ele alır, Anayasa'nın eksiklerini ortaya çıkarır. Toplumun durumunu en iyi veren eserlerinden biridir. Eserin açılış bölümünde tüm şehri sarmış 'sis' aslında çok yoğun bir alegori ve bir semboldür. Yoğun sis, şehrin tamamına sızmış kötü yönetime bir atıftır. Biz Kasvetli Ev romanını bir polisiye olarak sınıflandırsak da Mr. Jarndyce'nin kasvetli evi aslında İngiltere'nin içinde bulunduğu durumdur.

#### 7. Noel imgesi

Dickens sadece toplumun yaralarına değinen bir yazar değil aynı zamanda topluma katkıda bulunan bir yazardır. 24 Aralık'ı 25'ine bağlayan gece Noel yortusu olarak bilinmesine rağmen kutlanmamaktadır. Dickens Amerika'ya gidip gelmeleri sonucu orada insanların Noel'i bir festival gibi kutladığını, çam ağaçları süslediğini, hindi yendiğini ve hediyeler alınıp verildiğini görür. Ülkesine döner dönmez yazdığı Bir Noel Şarkısı onun en ünlü romanlarından biridir. Başkarakter Ebenezer Scrooge'un ünü ise romandan fırlamış ve yıllarca birçok ünlü aktör tarafından canlandırılmış, yazılmış, çizilmiş, izlenmiştir. Dickens'ın bu kısacık romanından sonra Noel ruhu toplumun içine sızmış ve coşkuyla kutlanmaya başlanmıştır.

Son olarak, Charles Dickens 1870'te kalp krizinden öldüğünde sadece İngiliz Edebiyatı'na değil Dünya Edebiyatına 989 tane yeni karakter, 15 roman, 5 kısa roman ve yüzlerce öykü bıraktı. Dönemdaşları Arthur Conan Doyle, Agatha Christie, Lewis Carroll, H.G Wells, Huxley de toplumu eleştiren ve toplumun yaralarını yazan yazarlar olmalarına rağmen Charles Dickens hepsini sollamış ve kendinden en çok bahsettiren yazar olmuştur. ■



**Oliver Twist**  
Charles Dickens  
Çev.: Nihal Yeğınobalı  
Can Yayınları



**Mister Pickwick'in Serüvenleri**  
Charles Dickens  
Çev.: Tektaş Ağaoglu  
Yapı Kredi Yayınları